

Možnosti správce konkursní podstaty požadovat vrácení částek zaplacených z konkursní podstaty na pohledávky za podstatou

Je-li dán důvod plnění na úhradu pohledávky za podstatou, nemá věřitel této pohledávky důvod vracet poskytnuté plnění jen proto, že správce konkursní podstaty porušil předepsaná procesní pravidla a bez rozumného (v mezích požadavku postupu s odbornou péčí obhajitelného) důvodu uhradil pohledávku za podstatou zcela, ač na úhradu ostatních pohledávek za podstatou a pracovních nároků se v době plnění již nenacházely prostředky v konkursní podstatě. Důvod vrátit do konkursní podstaty prostředky, které obdržel na úhradu pohledávky za podstatou, však takový věřitel má, existuje-li osoba (věřitel) se silnějším (lepším) právem k těmto prostředkům podle „hmotného“ práva.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 2720/2012, ze dne 30.9.2014)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně JUDr. I.F.I., advokátky, se sídlem v P., jako správkyně konkursní podstaty úpadce B. MARKET a. s. v likvidaci, proti žalovanému JUDr. V. D., o zaplacení částky 776.537 Kč, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 37 Cm 21/2011, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 29. března 2012, č. j. 15 Cmo 10/2012-40, tak, že dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 29. března 2012, č. j. 15 Cmo 10/2012-40, o věci samé, se zamítá v rozsahu týkajícím se částky 498.372 Kč. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. března 2012, č. j. 15 Cmo 10/2012-40, se zrušuje v potvrzujícím výroku o věci samé v rozsahu částky 123.743 Kč a v potvrzujícím výroku o nákladech řízení, jakož i ve výroku o nákladech odvolacího řízení; věc se v tomto rozsahu vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. března 2012, č. j. 15 Cmo 10/2012-40, v potvrzujícím výroku o věci samé v rozsahu částky 154.422 Kč a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. října 2011, č. j. 37 Cm 21/2011-21, v zamítavém výroku o věci samé ohledně částky 154.422 Kč se zrušují a řízení se v této části zastavuje.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 13. října 2011, č. j. 37 Cm 21/2011-21, zamítl Městský soud v Praze (dále též jen „konkursní soud“) žalobu, kterou se žalobce [JUDr. Ing. P. P., Ph. D., (dále též jen „P. P.“), jako správce konkursní podstaty úpadce B. MARKET a. s. v likvidaci] domáhal vůči žalovanému (JUDr. V. D.) zaplacení částky 776.537 Kč (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1/ Žalobce (jako správce konkursní podstaty úpadce) uzavřel se žalovaným (jako advokátem) 25. listopadu 2005 smlouvu o právní pomoci, za účelem zastupování žalobce (jako správce konkursní podstaty úpadce) ve sporu vedeném proti konkursnímu věřiteli úpadce České republiky - Finančnímu úřadu pro Prahu 7 (dále jen „konkursní věřitel Č“).

2/ Na základě smlouvy o právní pomoci vyplatil žalobce žalovanému z konkursní podstaty úpadce

celkem 776.537 Kč (složených z částek 498.372 Kč, 183.762 Kč a 94.403 Kč). Částku 498.372 Kč vyplatil žalovanému konkursní věřitel Č jako náhradu nákladů řízení přisouzenou proti němu žalobci k rukám žalovaného rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 23. května 2007, č. j. 27 Cm 81/2003-122, ve znění rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 10. dubna 2008, č. j. 13 Cmo 369/2007-153. Částku 183.762 Kč vyplatil žalobce žalovanému 2. června 2008 a částku 94.403 Kč vyplatil žalobce žalovanému 2. března 2009.

3/ Na základě výsledku řízení ve věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 27 Cm 81/2003 vydal (vrátil) konkursní věřitel Č do konkursní podstaty úpadce částku 3.178.605,16 Kč, spolu s úrokem z prodlení ve výši 1.786.376,10 Kč.

4/ Částku 3.178.605,16 Kč (jistina), s úrokem z prodlení ve výši 1.786.376,10 Kč měl žalobce (jako správce konkursní podstaty úpadce) vyplatit oddělenému věřiteli A. CAPITAL Ltd. (dále jen „oddělený věřitel A“). U jistiny se tak stalo, na úroku z prodlení vyplatil žalobce oddělenému věřiteli A jen částku 294.173,38 Kč, jelikož v konkursní podstatě již nezbyly žádné prostředky.

5/ Usnesením ze dne 14. května 2009, č. j. 89 K 43/98-450, uložil konkursní soud žalobci (jako správci konkursní podstaty úpadce) splnit povinnost uloženou mu již usnesením konkursního soudu ze dne 23. března 2009, č. j. 89 K 43/98-436, tedy vydat (tehdejšímu) oddělenému věřiteli B. INVEST & FINANCE S. A. úroky z prodlení ve výši 1.786.376,10 Kč. Dále žalobci uložil pořádkovou pokutu ve výši 10.000 Kč.

6/ K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 18. listopadu 2009, č. j. 2 Ko 73/2009-462, potvrdil usnesení konkursního soudu, č. j. 89 K 43/98-450, ve výroku o uložení pořádkové pokuty a jinak odvolání odmítl (jako nepřijatelné). Odvolací soud dospěl k závěru, že nemůže jít k tíži odděleného věřitele, že správci konkursní podstaty vznikly náklady při nápravě jeho pochybení. Potud odkázal na bod III. výroku rozsudku Vrchního soudu v Praze č. j. 13 Cmo 369/2007-153 (výrok o náhradě nákladů řízení), podle kterého náhradu nákladů řízení vedeného proti konkursnímu věřiteli Č nenesl správce konkursní podstaty, nýbrž neúspěšný účastník sporu (konkursní věřitel Č).

7/ Usnesením ze dne 11. listopadu 2010, č. j. 89 K 43/98-496, uložil konkursní soud žalobci (jako správci konkursní podstaty úpadce), aby opravil a doplnil návrh konečné zprávy tak, že částka přiznaných nákladů řízení patří do konkursní podstaty.

8/ Usnesením ze dne 11. listopadu 2010, č. j. 89 K 43/98-498, uložil konkursní soud žalobci (jako správci konkursní podstaty úpadce), aby oddělenému věřiteli uhradil částku 1.786.376,10 Kč. Proto žalobce začal vymáhat žalovanou částku od žalovaného zpět.

9/ Ohledně částky 183.762 Kč (154.422 Kč a 19% daň z přidané hodnoty) již žalobu pravomocně zamítl Obvodní soud pro Prahu 7 (rozsudkem ze dne 20. ledna 2009, sp. zn. 4 C 319/2008).

Na tomto základě dospěl konkursní soud - vycházející z ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), z ustanovení § 1 odst. 1 a 2 vyhlášky č. [177/1996](#) Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), z ustanovení § 1 vyhlášky č. [484/2000](#) Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. [177/1996](#) Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, z ustanovení § 142 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) a z ustanovení § 151 o. s. ř. - k následujícím závěrům:

1/ Nárok žalobce na vydání bezdůvodného obohacení není dán, když v řízení bylo prokázáno, že žalobce činil pro žalovaného úkony právní služby na základě uzavřené smlouvy o právní pomoci. Žalobce se tudíž bezdůvodně neobohatil.

2/ Odměna za zastupování, včetně daně z přidané hodnoty, je ve smyslu § 151 o. s. ř. součástí nákladů řízení. Jde o nárok právního zástupce dle advokátního tarifu, vzniklý na základě smluvního ujednání s klientem (žalobcem). Tato část nákladů řízení proto nespadá do konkursní podstaty.

Kdyby tomu bylo jinak, vznikla by absurdní situace, kdy advokát, který vykonal činnost ve prospěch klienta (správce konkursní podstaty) a byl v dané věci úspěšný, by nejen nezískal odměnu (neboť ta byla nabyta za konkursu, takže patří do konkursní podstaty, ale i z této odměny by musel uhradit daň z přidané hodnoty příslušnému finančnímu úřadu). Úspěšný advokát by tak svou činností zvětšoval majetek konkursní podstaty úpadce.

3/ Odměna, kterou advokát získá za poskytnutí právních služeb správci konkursní podstaty úpadce, není majetkem, který úpadce nabyl za trvání konkursu.

4/ Nelze dospět k jinému názoru, než k tomu, že pochybí-li konkursní soud nebo správce konkursní podstaty, poskytne-li advokát právní služby k nápravě tohoto stavu a tyto právní služby vedou k úspěchu ve věci (účastník, kterého právní zástupce zastupuje, je v daném sporu úspěšný - § 142 o. s. ř.), pak odměna za právní zastoupení náleží právnímu zástupci.

5/ O částce 183.762 Kč již bylo pravomocně rozhodnuto.

6/ U částky 94.403 Kč nebylo mezi stranami sporu o tom, že žalovaný poskytl a vyúčtoval žalobci právní služby, jež mu následně byly uhrazeny. Odměna advokáta za poskytnutí právních služeb v rámci konkursu není majetkem, jehož by dlužník (úpadce) nabyl v průběhu konkursu.

K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozsudek konkursního soudu (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud se zcela ztotožnil se skutkovými zjištěními konkursního soudu, která považuje za správná a na něž v celém rozsahu odkazuje.

I odvolací soud má z důvodů vyložených konkursním soudem za to, že na vyplacení prostředků z konkursní podstaty úpadce za poskytnuté právní služby měl žalovaný právní nárok v rozsahu celé žalované částky. Nejde tedy o plnění vydané žalobcem protiprávně nebo bez právního důvodu.

Odvolací soud dále vyšel z toho, že usnesením ze dne 3. března 2011, č. j. 1 Ko 72/2010-531, potvrdil Vrchní soud v Praze usnesení č. j. 89 K 43/98-498, jímž konkursní soud uložil žalobci (jako správci konkursní podstaty úpadce), aby oddělenému věřiteli uhradil částku 1.786.376,10 Kč a změnil je ve výroku o uložení pořádkové pokuty žalobci (za porušení povinnosti vydat prostředky oddělenému věřiteli) z částky 40.000 Kč na 25.000 Kč. Odtud s odvoláním na dikci § 8 odst. 2 ZKV dovodil, že nemůže-li správce konkursní podstaty vyplatit částku, která náleží oddělenému věřiteli, protože mu vznikl schodek v prostředcích konkursní podstaty, nezbude mu, než aby ho vymohl po těch, jimž ho vyplatil, nebo aby ho uhradil ze svého.

V projednávané věci vymáhá žalobce vyplacené plnění za poskytnuté právní služby na žalovaném. Protože bylo prokázáno, že žalovanému vznikl v celém vyplaceném rozsahu právní nárok na právní služby, je závěr konkursního soudu, že žaloba není důvodná, správný.

Žalobce se nemůže úspěšně domoci vydání plnění, které bylo z konkursní podstaty vyplaceno důvodně.

Vznikl-li konkursní podstatě výdaj, jenž spočívá v porušení zákonných povinností správce dle ustanovení § 8 ZKV, je správce konkursní podstaty povinen získat tento výdaj zpět do konkursní podstaty nebo jej uhradit sám. Taková plnění lze však vymáhat do konkursní podstaty, jen vyplatil-li je správce konkursní podstaty protiprávně nebo bez právního důvodu.

V daném případě poskytoval žalovaný žalobci právní pomoc na základě řádně uzavřené smlouvy o právní pomoci; bylo plněno důvodně, takže žalovanému nevznikla povinnost vydat plnění do konkursní podstaty. Žalobce zjevně přehlédl (uzavřel odvolací soud), že Vrchní soud v Praze v odůvodnění usnesení č. j. 1 Ko 72/2010-531 zmínil pro případ, že nebudou dány podmínky pro vrácení plnění poskytnutého z konkursní podstaty, variantu, dle které bude muset žalobce příslušnou

část plnění poskytnout ze svého.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Odvolacímu soudu dovolatel vytýká, že nechal v úvahu ustanovení § 31 a § 32 a násl. ZKV, z nichž lze přesvědčivě usoudit, že i když jsou náklady právního zastoupení přiznány žalovanému, nejsou jeho příjmem, nýbrž příjmem konkursní podstaty a správce konkursní podstaty je uhradí, je-li (v konkursní podstatě) dostatek finančních prostředků.

Vydá-li konkursní soud (v rámci dohlédací činnosti) rozhodnutí o vydání výtěžku zpeněžení (úroků z prodlení k jistině) a není-li v konkursní podstatě dostatek finančních prostředků k úhradě tohoto výtěžku oddělenému věřiteli, pak nelze hradit náklady za podstatou v podobě právního zastoupení, i když jsou přímo popsány v předmětném rozhodnutí. Zákon totiž „přímo uvádí preferenci výdajů a jejich poměrnost“.

Navíc konkursní soud před vydáním předmětného usnesení (č. j. 89 K 43/98-498) věděl, že v konkursní podstatě není dostatek finančních prostředků k jeho splnění a obdržel i dovolatelovu písemnou informaci o tom, že oddělený konkursní věřitel se písemně vzdal nároku na úhradu výtěžku zpeněžení v podobě úroků z jistiny ve výši 1.786.376,10 Kč.

Dovolatel míní, že advokáti odděleného věřitele usoudili, že uvedenou částku mohou získat z konkursní podstaty a poté, co se oddělený věřitel vzdal nároku, postoupili předmětnou pohledávku obratem z Panenských ostrovů na irskou firmu a vzdání se práva na vydání úroků z prodlení vzali zpět (mezitím však dovolatel uhradil po právu náklady za podstatou). Následně zřejmě advokáti nového majitele pohledávky přesvědčili konkursní soud o svém nároku, takže přijal usnesení, jímž mu uložil vydat výtěžek zpeněžení z odděleného uspokojení, ač věděl, že v konkursní podstatě již není dostatek finančních prostředků.

Dovolatel dále reprodukuje sled událostí v konkursním řízení, zdůrazňuje, že předtím, než konkursní soud vydal usnesení č. j. 89 K 43/98-498, uhradil (se souhlasem zástupce věřitelů) v souladu s § 31 odst. 1 a 2 ZKV hotové výdaje a náklady spojené s udržováním a správou konkursní podstaty, a to ve shodě s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 379/2007 (jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, který je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu), které konkursní soud odmítl respektovat.

Uvádí dále, že Vrchní soud v Praze ve věci vedené pod sp. zn. 1 Ko 72/2010 k této věci sdělil, že nenalézají-li se v konkursní podstatě finanční prostředky, uhradí je správce konkursní podstaty ze svého. K tomu míní, že tento závěr zasahuje do osobnostních i majetkových práv správce konkursní podstaty, aniž by bylo zahájeno či navrženo soudní řízení o tom, že způsobil škodu (je za ni již pravomocně odsouzen). Vrchní soud v Praze si tak ve spojení s konkursním soudem přisvojil právo rozhodovat o „osobnostních“ povinnostech správce konkursní podstaty a nepřímo poukázal na vybrání účtu a prodej majetku správce konkursní podstaty, aby podle jeho odůvodnění byly uhrazeny finanční prostředky oprávněnému oddělenému věřiteli, i když podle správce konkursní podstaty nárok odděleného věřitele zanikl.

Dovolatel dodává, že nemožnou a nesplnitelnou povinnost, kterou mu uložil usnesením č. j. 89 K 43/98-498, zvýraznil konkursní soud i tím, že mu uložil pořádkovou pokutu ve výši 40.000 Kč.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. prosince 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Nejvyšší soud shledává dovolání v této věci přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., když zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje řešení otázky (dovoláním otevřené), zda a na jakém základě se lze domáhat vydání částek vyplacených z konkursní podstaty na úhradu pohledávky za podstatou v situaci, kdy se v konkursní podstatě nenacházejí prostředky na poměrné uspokojení dalších pohledávek srovnatelného pořadí. Potud jde o otázku dovolacím soudem beze zbytku nezodpovězenou.

V průběhu dovolacího řízení, usnesením ze dne 12. listopadu 2012, č. j. 89 K 43/98-570, zprostil konkursní soud funkce dosavadního správce konkursní podstaty úpadce a novou správkyní konkursní podstaty úpadce ustavil JUDr. I.F.I., se kterou Nejvyšší soud na tomto základě dále jednal jako s dovolatelkou.

Nejvyšší soud se nejprve - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 8 ZKV správce je povinen při výkonu funkce postupovat s odbornou péčí a odpovídá za škodu vzniklou porušením povinností, které mu ukládá zákon nebo mu uloží soud. Je-li správcem ustavena veřejná obchodní společnost, odpovídají za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem funkce správce její společníci společně a nerozdílně. Správce je povinen uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce (odstavec 2). Činnosti, k nimž je správce povinen, může správce zadat třetím osobám na účet podstaty jen se souhlasem věřitelského výboru (odstavec 3 poslední věta ZKV).

Ustanovení § 27 odst. 4 ZKV pak určuje, že peněžitě pohledávky, které má úpadce za svými dlužníky nebo osobami, které zajišťují tuto pohledávku, je správce povinen uplatnit a vymáhat ve prospěch podstaty; to platí přiměřeně i pro nepeněžitě pohledávky úpadce, pokud je možné ocenit je penězi. Tuto povinnost správce nemá, pokud náklady na uplatnění a vymáhání pohledávek nelze krýt z podstaty, ledaže by konkursní věřitelé poskytli správci přiměřenou zálohu k jejich krytí.

Dle ustanovení § 28 ZKV věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva dle § 553 občanského zákoníku nebo postoupením pohledávky dle § 554 občanského zákoníku (dále jen „oddělení věřitelé“), mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna (odstavec 1). Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených s udržováním, správou a prodejem zpeněžené věci, práva nebo pohledávky (dále jen „výtěžek zpeněžení“) vydá správce odděleným věřitelům se souhlasem soudu. Nebyla-li zajištěná pohledávka plně uspokojena, považuje se její neuspokojená část za pohledávku přihlášenou podle § 20 (odstavec 2). Oddělení věřitelé se z výtěžku zpeněžení uspokojí podle pořadí, v jakém vznikl právní důvod jejich nároku na oddělené uspokojení. Pro pořadí zákonného zástavního práva je rozhodující den jeho záznamu v katastru nemovitostí; pro pořadí soudcovského zástavního práva k nemovitosti je rozhodující doba, kdy soudu došel návrh na

jeho zřízení (odstavec 3). Oddělení věřitelé se podle tohoto ustanovení uspokojují do výše 70 % výtěžku zpeněžení na ně připadajícího. Neuspokojenou část pohledávky lze uspokojit v rozvrhu, a to ve třídě, do níž pohledávka podle své povahy patří (odstavec 4). Zajišťovací práva uvedená v odstavci 1 zanikají zpeněžením věci, práva nebo pohledávky v konkursu, a to i v případě, že oddělení věřitelé nepřihlásili své pohledávky (odstavec 5).

Z ustanovení § 31 ZKV se dále podává, že nároky na vyloučení věci z podstaty (§ 19 odst. 2), pohledávky za podstatou (§ 31 odst. 2), nároky na oddělené uspokojení (§ 28) a pracovní nároky (§ 31 odst. 3) lze uspokojit kdykoli v průběhu konkursního řízení. Jiné nároky lze uspokojit jen podle pravomocného rozvrhového usnesení (odstavec 1). Pohledávkami za podstatou, pokud vznikly po prohlášení konkursu, jsou (mimo jiné) a/ hotové výdaje a odměna správce podstaty, b/ náklady spojené s udržováním a správou podstaty, (...) [odstavec 2].

Podle § 32 odst. 1 ZKV v rozvrhu se uspokojí nejdříve dosud nezaplacené pohledávky za podstatou (§ 31 odst. 2) a pracovní nároky (§ 31 odst. 3). Nepostačuje-li výtěžek zpeněžení podstaty na úhradu všech těchto pohledávek, uspokojí se nejdříve hotové výdaje a odměna správce, potom náklady spojené s udržováním a správou podstaty, poté soudní poplatek za konkurs, poté pohledávky výživného ze zákona; ostatní pohledávky se uspokojí poměrně.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání již v době uzavření smlouvy o právní pomoci a vyplacení sporných částek žalovanému a do 1. ledna 2008, kdy byl zákon o konkursu a vyrovnání zrušen zákonem č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), nedoznala změn.

Podle ustanovení § 451 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), ve znění, jež od uzavření smlouvy o právní pomoci do vydání napadeného rozhodnutí též nedoznalo změn, kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat (odstavec 1). Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů (odstavec 2).

K právním otázkám otevřeným dovoláním činí Nejvyšší soud následující závěry.

I. K povaze nároku žalovaného, na který bylo plněno z konkursní podstaty úpadce.

V daném případě je ze skutkových závěrů obou soudů zřejmé, že P. P. jako tehdejší správce konkursní podstaty úpadce uzavřel se žalovaným 25. listopadu 2005 smlouvu o poskytování právních služeb, čímž žalovanému vzniklo v souladu se zákonem o advokacii (v rozhodném znění) a advokátním tarifem (v rozhodném znění) právo požadovat za poskytnuté právní služby smlouvenou odměnu (byla-li smlouvena) nebo odměnu určenou podle ustanovení advokátního tarifu o mimosmluvní odměně (§ 1 odst. 1 advokátního tarifu).

Odvolacímu soudu je již na tomto místě nutno vytknout, že se v potvrzujícím rozhodnutí zřetelně nevyjádřil k tomu, jak konkursní soud v rozsudku nakládal s pojmy „odměna“ (za právní pomoc) a „náhrada nákladů řízení“ a jak vyložil § 151 o. s. ř. Znamenalo-li „mlčení“ odvolacího soudu souhlas s těmito názory konkursního soudu, což je zjevně interpretace, ze které (vzhledem k podobě napadeného rozhodnutí oprávněně) vychází dovolání (v němž se namítá, že i když náklady právního zastoupení byly přiznány soudním rozhodnutím k rukám žalovaného, nešlo o příjem žalovaného), pak je právní posouzení věci oběma soudy v dotčeném ohledu zjevně nesprávné.

Konkursní soud především v mezích úvah na dané téma nepřipustně směšuje „nárok“ advokáta na odměnu smlouvenou ve smlouvě o poskytování právních služeb nebo na základě této smlouvy

stanovenou advokátním tarifem (zákon o advokacii, ve spojení § 1 odst. 1 advokátního tarifu) na straně jedné a „právo na náhradu nákladů řízení“ ve smyslu § 151 o. s. ř. na straně druhé. Výklad § 151 o. s. ř. přehlíží závěry obsažené již pod bodem XV. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1998, Cpjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 182 (358). V tomto stanovisku (přijaté k výkladu zákona o konkursu a vyrovnání) Nejvyšší soud vysvětlil, že výrok soudu o tom, že náhrada nákladů řízení má být zaplacená advokátu (k jeho rukám), je pouze určením platebního místa; osobou, jíž byla náhrada nákladů řízení přiznána, je účastník řízení (§ 142, § 149 odst. 1 o. s. ř.). Částka 498.372 Kč, zaplacená jako náhrada nákladů řízení „poraženou“ stranou sporu (žalovaným konkursním věřitelem Č) podle rozsudku Městského soudu v Praze, č. j. 27 Cm 81/2003-122, ve znění rozsudku Vrchního soudu v Praze, č. j. 13 Cmo 369/2007-153, k rukám advokáta (jímž byl žalovaný) tak byla částkou přiznanou (přisouzenou) žalobci (jímž byl P. P. jako tehdejší správce konkursní podstaty úpadce).

Jiné závěry konkursního soudu na dané téma (proti nimž se nevymezil ani odvolací soud) jsou tudíž právně bezcenné (pro rozhodnutí o věci samé nepoužitelné).

Žalovaný přitom poskytoval správci konkursní podstaty úpadce (P. P.) právní služby za účelem vymáhání pohledávek do konkursní podstaty. Šlo tedy o činnosti, k nimž je správce konkursní podstaty úpadce sám povinen (srov. § 27 odst. 4 ZKV) a které v době uzavření smlouvy o poskytování právní pomoci podléhaly co do možnosti správce konkursní podstaty (P. P.) zadat je třetí osobě (žalovanému) na účet konkursní podstaty, režimu § 8 odst. 3 poslední věty ZKV (mohly být takto zadány po předchozím souhlasu věřitelského výboru).

K tomu Nejvyšší soud ve své judikatuře již uzavřel, že správce konkursní podstaty poruší právní povinnost stanovenou v § 8 odst. 3 poslední větě ZKV, jestliže činnost, k níž je z titulu výkonu funkce správce konkursní podstaty konkrétního úpadce sám povinen (povolán), zadá třetí osobě na účet konkursní podstaty bez souhlasu věřitelského výboru (zástupce věřitelů). Námitka, že šlo o činnost potřebnou, ze které měla konkursní podstata prospěch, nemá na závěr, že šlo o jednání protiprávní (zákonem zakázané), žádného vlivu. Následkem porušení právní povinnosti stanovené v § 8 odst. 3 poslední větě ZKV není neplatnost takového „zadání“, nýbrž to, že správce konkursní podstaty si takový náklad nese z konkursní odměny; jde o náklad vynaložený „na účet správce konkursní podstaty“, jelikož „na účet konkursní podstaty“ může jít jen se souhlasem věřitelského výboru (zástupce věřitelů). Ke vzniku škody na majetku konkursní podstaty vede takové porušení právní povinnosti až od okamžiku, kdy správce konkursní podstaty náklad vzešlý ze zadání uskutečněného bez souhlasu věřitelského výboru (zástupce věřitelů) zúčtuje nikoli na svůj vrub (na vrub své konkursní odměny, v průběhu konkursního řízení typicky na vrub vyplacené zálohy na konkursní odměnu), nýbrž na vrub konkursní podstaty (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2013, sp. zn. 29 Cdo 1141/2011, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2013, sp. zn. 29 Cdo 3169/2011 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2014, sp. zn. 29 Cdo 2550/2013).

Soudy si neujasnily, zda šlo o právní služby poskytované v režimu § 8 odst. 3 poslední věty ZKV (pak by šlo o pohledávku za podstatou ve smyslu § 31 odst. 2 písm. b/ ZKV). V situaci, kdy z výše uvedeného (včetně vyjasnění povahy rozhodnutí o náhradě nákladů řízení) vyplývá, že odměna za tyto právní služby byla „zadána“ a „zaúčtována“ na „vrub“ konkursní podstaty (jako pohledávka za podstatou ve smyslu § 31 odst. 2 písm. b/ ZKV) bez zřetele k tomu, zda správce konkursní podstaty obdržel předepsaný souhlas věřitelského výboru, měl žalovaný i tak pohledávku za podstatou ve smyslu ustanovení § 31 odst. 2 písm. b/ ZKV (nešlo o neplatné zadání); srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1141/2011. Důvod odepřít žalovanému plnění sjednané správcem konkursní podstaty na vrub konkursní podstaty jen proto, že si tento správce případně (v dané věci tato otázka nebyla soudy zkoumána) neopatřil souhlas ve smyslu § 8 odst. 3 poslední věty ZKV, ač tuto povinnost měl, dán není (srov. k tomu též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2013, sp. zn. 29 Cdo 2763/2011 a opět i rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 29 Cdo 2550/2013).

Jestliže došlo k proplacení žalovaných částek na účet konkursní podstaty (u částky 498.372 Kč, uhrazené k rukám žalovaného jako náhrada nákladů řízení, s tím, že si ji původně měl ponechat), pak šlo o úhradu pohledávek za podstatou ve smyslu § 31 odst. 2 písm. b/ ZKV z titulu plnění podle smlouvy (o poskytování právních služeb) z 25. listopadu 2005, uzavřené se správcem konkursní podstaty úpadce.

II. K možnosti správce konkursní podstaty požadovat vrácení částek zaplacených z konkursní podstaty na pohledávky za podstatou.

Tzv. nekonkursní pohledávky uplatnitelné mimo konkurs a uspokojitelné kdykoliv v průběhu konkursního řízení jsou vymezeny v ustanovení § 31 odst. 1 ZKV taxativním výčtem zahrnujícím nároky na vyloučení věci z podstaty, nároky na oddělené uspokojení, pracovní nároky a pohledávky za podstatou. Výčet pohledávek za podstatou je obsažen v § 31 odst. 2 ZKV, přičemž jde opět o výčet taxativní (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2012, sp. zn. 29 Cdo 1702/2010, uveřejněný pod číslem 111/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Obecně platí, že pohledávky za podstatou [jako pohledávky vznikající (až) po prohlášení konkursu na majetek úpadce] mají být (všechny) hrazeny v termínech své splatnosti. Rozhodovací praxe soudů je ovšem ustálena v závěru, že mohou nastat situace, kdy tento způsob uspokojování pohledávek za podstatou nebude možný (k prodlení správce konkursní podstaty s úhradou pohledávky za podstatou, srov. např. již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2003, sp. zn. 29 Odo 565/2001, uveřejněný pod číslem 27/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2004, sp. zn. 29 Odo 198/2004, uveřejněný pod číslem 90/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Platí totiž také, že kriteria uvedená v ustanovení § 32 odst. 1 ZKV (pravidla nastavená pro případ, že v konkursní podstatě nebude pro účely možného rozvrhu dostatek prostředků ani na uspokojení pohledávek za podstatou a pracovních nároků) má správce konkursní podstaty respektovat i tehdy, uspokojuje-li v průběhu konkursu pohledávky uvedené v ustanovení § 31 odst. 1 ZKV. Při rozhodování, zda v průběhu konkursního řízení uhradí pohledávky uvedené v § 31 odst. 1 ZKV, proto správce konkursní podstaty musí vždy zvažovat (podle stavu zpeněžení), zda takovou úhradou neohrozí uspokojení pohledávek podle § 32 odst. 1 ZKV (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. ledna 2007, sp. zn. 15 Cmo 178/2007, uveřejněné pod číslem 35/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, z nějž dále ve svých důvodech vychází i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2011, sp. zn. 29 Cdo 541/2010, uveřejněný pod číslem 16/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Přitom ovšem není vyloučeno, že v souladu s požadavkem odborné péče (§ 8 odst. 2 ZKV) bude i takový postup, jehož prostřednictvím správce konkursní podstaty uspokojí některé z pohledávek za podstatou dříve než jiné pohledávky za podstatou se stejným nebo dřívějším termínem splatnosti nebo uspokojí některé z pohledávek za podstatou zcela v době, kdy se v konkursní podstatě již nenachází dostatek prostředků k uspokojení ostatních pohledávek za podstatou a pracovních nároků. To ovšem bude záviset na posouzení, zda tím neodvrací možnou (vyšší) újmu na majetku konkursní podstaty nebo naopak nezajišťuje možný (vyšší) příjem konkursní podstaty. Typickým příkladem takového odůvodněného „předbíhání ve frontě“ může být plné hrazení pohledávek za podstatou souvisejících s provozem úpadcova podniku za účelem udržení jeho hodnoty pro účely zpeněžení věcí, práv a jiných majetkových hodnot, které slouží provozování úpadcova podniku, jednou smlouvou a této situaci se může blížit i úhrada nákladů za právní služby poskytnuté advokátem ve sporu pro konkursní podstatu vítězném a její rozsah rozmnožujícím.

Odpovědnost za to, že bez rozumného (v rámci požadavku postupu s odbornou péčí obhajitelného) důvodu vybočil z mezí uspokojování pohledávek za podstatou vytyčených (tam, kde z konkursní

podstaty nelze uspokojit všechny pohledávky, jež se uspokojují mimo rozvrh) úpravou obsaženou v § 32 odst. 1 ZKV, však nese správce konkursní podstaty.

Je-li dán důvod plnění na úhradu pohledávky za podstatou (jako v případě plnění podle platné smlouvy o poskytování právních služeb za účelem vymáhání úpadcových nároků), nemá věřitel této pohledávky důvod vracet poskytnuté plnění jen proto, že správce konkursní podstaty porušil předepsaná procesní pravidla a bez rozumného (v mezích požadavku postupu s odbornou péčí obhajitelného) důvodu uhradil pohledávku za podstatou zcela, ač na úhradu ostatních pohledávek za podstatou a pracovních nároků se v době plnění již nenacházely prostředky v konkursní podstatě.

Důvod vrátit do konkursní podstaty prostředky, které obdržel na úhradu pohledávky za podstatou, však takový věřitel má, existuje-li osoba (věřitel) se silnějším (lepším) právem k těmto prostředkům podle „hmotného“ práva. Taková situace by nastala např. tehdy, kdyby pohledávka za podstatou byla (nesprávně) proplacena z čistého výtěžku zpeněžení zajištění náležejícímu (i podle hmotného práva upravujícího uspokojení ze zajištění) oddělenému (zajištěnému) věřiteli (srov. v obdobných souvislostech, k právům zástavních věřitelů nestejného pořadí např. již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2002, sp. zn. 29 Odo 519/2001, uveřejněné pod číslem 18/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). V literatuře pak k závěru, že z výtěžku zpeněžení zajištění na ně připadajícího nemohou být před oddělenými věřiteli uspokojeni ani věřitelé pohledávek za podstatou, srov. již Zoulík, F.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 3. vydání, Praha, C. H. Beck 1998, str. 164.

III. Shrnutí.

Poměrováno výše uvedenými závěry, lze k částkám, jejichž vrácení do konkursní podstaty je požadováno (498.372 Kč, 183.762 Kč a 94.403 Kč) uvést následující:

1/ Částka 498.372 Kč odpovídá priznané a (konkursním věřitelem Č) uhrazené náhradě nákladů řízení, takže netvořila součást čistého výtěžku zpeněžení, k němuž by podle hmotného práva měla (mohla mít) silnější (lepší) právo jiná osoba (oddělený věřitel). Právní posouzení věci odvolacím soudem je potud (přes dílčí nesprávnosti) ve výsledku příléhavé.

2/ U částek 183.762 Kč a 94.403 Kč nebylo postaveno najisto (skutkové závěry soudů se této otázce nevěnují), zda prostředky použité na jejich úhradu jsou těmi, k nimž měl silnější (lepší) hmotné právo (oddělený věřitel) [neurčuje-li zákon jinak, nelze pohledávku za podstatou uspokojit z čistého výtěžku zpeněžení zajištění určeného k uspokojení pohledávky odděleného (zajištěného) věřitele], což předpokládá (vzhledem k výhradám P. P.) i posouzení, zda toto právo v době poskytnutí plnění na úhradu pohledávky za podstatou trvalo [zda se jej oddělený (zajištěný) věřitel zcela nebo zčásti platně nevzdal].

Potud je právní posouzení věci odvolacím soudem neúplné a tudíž i nesprávné (dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. je dán). K úrokům z prodlení z čistého výtěžku zpeněžení určeného k uspokojení odděleného (zajištěného) věřitele srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2007, sp. zn. 29 Odo 1696/2005, uveřejněný pod číslem 88/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř. Nejvyšší soud uvádí, že v jeho rámci neuplatňuje dovolatel jiné argumenty než ty, s nimiž se Nejvyšší soud vypořádal již v rovině právního posouzení věci.

U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti též k tzv. zmatečnostním vadám řízení (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), přičemž v rozsahu částky 154.422 Kč je řízení jednou z těchto vad

postiženo.

Ze spisu se totiž podává, že rozsudkem ze dne 20. ledna 2009, sp. zn. 4 C 319/2008, zamítl Obvodní soud pro Prahu 7 žalobu o zaplacení částky 154.422 Kč (částka 183.762 Kč bez 19% daně z přidané hodnoty) podanou (z týchž důvodů jako v této věci) P. P. (jako správcem konkursní podstaty úpadce) proti žalovanému.

Oba soudy, ač z této skutečnosti vyšly (byť ji nesprávně vztáhly i k částce odpovídající 19% dani z přidané hodnoty z částky 154.422 Kč, o které Obvodní soud pro Prahu 7 nerozhodoval), ignorovaly důsledek této skutečnosti podávající se z § 159a odst. 5 o. s. ř. (překážku věci pravomocně rozhodnuté), čímž v rozsahu oné částky zatížily svá řízení zmatečností vadou ve smyslu § 229 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.

Nejvyšší soud tedy, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodl o podaném dovolání tak, že:

- 1/ V rozsahu částky 498.372 Kč dovolání zamítl jako nedůvodné (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).
- 2/ V rozsahu částky 123.743 Kč (sestavující z částky 29.340 Kč a částky 94.403 Kč) napadené rozhodnutí zrušil včetně závislých výroků o nákladech řízení a potud vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).
- 3/ V rozsahu částky 154.422 Kč zrušil pro zmatečnost (§ 229 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) jak rozsudek odvolacího soudu, tak rozsudek konkursního soudu a řízení v této části zastavil dle § 104 odst. 1 o. s. ř. (§ 243b odst. 2 až 4 o. s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)